

Anna Mielczarek-Żejmo

Przedmiot: Podstawy socjologii i metody badań socjologicznych

Data: 28 marca 2020 r.

Temat: Socjalizacja jako podstawowy proces społeczny. Główne koncepcje socjalizacji. Przebieg procesu socjalizacji wg. G.H. Meada. Podstawowe mechanizmy procesu socjalizacji.

Zakres tematyczny

- I. Definicja socjalizacji
- II. Mechanizmy społecznego uczenia się
- III. Rola społeczna
- IV. Rodzaje socjalizacji

I. Definicja socjalizacji

Socjalizacja (Szacka) – złożony, wielostronny proces uczenia się, dzięki któremu człowiek, istota biologiczna, staje się istotą społeczną, członkiem określonego społeczeństwa i reprezentantem określonej kultury.

- ⇒ Socjalizacja obejmuje wpływy zamierzone (wychowanie) oraz niezamierzone.
- ⇒ Na człowieka oddziałują różne grupy i instytucje, których celem jest wychowanie (rodzina, Kościół, szkoła), oraz inne (grupy rówieśnicze).
- ⇒ Oddziaływanie socjalizujące różnych grup ma miejsce w ciągu całego życia jednostki.

II. Mechanizmy społecznego uczenia się:

- (a) Wzmacnianie
- (b) Naśladowanie
- (c) Przekaz symboliczny – poprzez pouczenia słowne, teksty.

Najmniej skutecznym sposobem jest przekaz symboliczny...

- ⇒ W toku socjalizacji kształtuje się osobowość i tożsamość jednostki oraz następuje przygotowanie do wykonywania ról społecznych.

III. Role społeczne

1. Pojęcie roli społecznej ściśle związane jest z pojęciem pozycji społecznej.

Pozycja społeczna – sposób usytuowania w grupie, miejsce zajmowane przez jednostkę w grupie (przykład: rodzina; rysunek rodziny).

- 1) Zajmujemy tyle pozycji, do ilu grup należymy, a należymy jednocześnie do wielu grup (rodzina, parafia, zakład pracy, grupy towarzyskie, grupa studentów itd.) i w każdej zajmujemy inną pozycję.
- 2) Rodzaje pozycji

- ⇒ Przypisane – niezależne od nas, nie mamy wpływu na ich zajmowanie, często uzyskujemy je wraz z urodzeniem (córki, siostry, księżniczki)

⇒ Osiąganie – ich zajmowanie zależy od wysiłku jednostki

Dominacja pozycji pewnego rodzaju w różnych społeczeństwach, w różnych okresach, np. w feudalizmie dominowały pozycje przypisane (osoba, która rodziła się w chłopem/chłopką na ogół pozostawała chłopem/chłopką do końca życia; istniał tylko jeden kanał awansu dla chłopów – poprzez duchowieństwo); obecnie dominują pozycje osiągnięte.

2. Rola społeczna

1) Rolę społeczną można definiować na dwa sposoby:

1. jako zespół praw i obowiązków związanych z daną pozycją.
2. jako schemat zachowania związanego z pozycją, scenariusz pozycji.

2) Elementy roli (przykład: pielęgniarka)

(a) Zachowania nakazane (te, których wykonywanie jest niezbędne, np. przygotowywanie posiłków przez matkę)

(b) Zachowania zakazane (te, których wykonywanie wiąże się z silnymi sankcjami negatywnymi (zszywanie ran dziecku przez matkę, szczególnie nie-pielęgniarkę/nie-lekarza),

(c) Margines swobody (pewna dowolność w wykonywaniu zadań, np. na śniadanie można robić gofry lub jaślanek czyli żywić dziecko mniej lub bardziej zdrowo; ewentualnie zachowania niepożądane, które są nieznacznym odchyleniem od normy i wiążą się nieznacznymi karami, w polskiej kulturze jest to np. dawanie klapsów dziecku).

⇒ Role różnią się co do zakresu marginesu swobody – jedne bardziej inne mniej restrykcyjne (rola siostry – największy margines swobody, rola matki, rola nauczycielki – najmniejszy margines swobody np. w kontekście stosowania przemocy wobec dzieci)

⇒ Różnie definiowane w różnych kulturach, grupach (oddawanie dziecka mamce)

⇒ Odgrywanie różnych ról, wynikające z przynależności do różnych grup, może prowadzić do powstania konfliktu ról – sytuacja, w której różne role wymagają sprzecznych ze sobą zachowań (przykład: matka – nauczycielka, matka – menedżerka z małą ilością czasu)

3) Rola społeczna a osobowość

⇒ Przyjmując rolę człowiek dostosowuje ją do swojej osobowości (zdolności, zainteresowań). Rola jak ubranie, które wkładamy na siebie – tu leży ładnie, tam odstaje, tam coś wypływa. Albo jak perfumy, które na każdej skórze pachną nieco inaczej.

⇒ Wykonując rolę z czasem przejmujemy przypisywane jej cechy, np. stajemy się bardziej odpowiedzialni (eksperyment Zimbardo; proszę obejrzeć <https://www.youtube.com/watch?v=7R7nKdDmQJk>)

⇒ Badania wykazują, że wpływ osobowości na rolę jest mniejszy niż roli na osobowość. Role są konstruktem wytwarzanym zbiorowo i są elementem każdej kultury – jednostka nie może zmienić tego typu wzorów.

IV. Rodzaje socjalizacji

1. Socjalizacja pierwotna

- 1) W dzieciństwie
- 2) Nauka podstawowych wzorów zachowań i podstawowych ról społecznych, podstawowych umiejętności (język)
- 3) Znaczący inni (początkowo jedynie rodzice, stąd świat dziecka jest światem postrzeganym, definiowanym przez rodziców, silny związek emocjonalny, nie ma wyboru znaczących innych)
- 4) Atmosfera nasycona uczuciami
- 5) Koniec – wykształcenie się uogólnionego innego – odkrycie istnienia ogólnych reguł zachowania (w socjalizacji pierwotnej reguły konkretne, pochodzące od konkretnych osób, matki ojca).

2. Socjalizacja wtórna

- 1) Po zakończeniu socjalizacji pierwotnej
- 2) Nauka – zdobywanie wiedzy co do poprawnego wykonywania ról (np. rodzinnych zawodowych)
- 3) Przyjmowanie poszczególnych treści warunkowane przez cechy wykształcone w toku socjalizacji pierwotnej
- 4) Socjalizacja odbywa się w różnych zbiorowościach
- 5) Jednostka w pewnym stopniu sama decyduje, kto będzie znaczącym innym (np. autorytety, nauczyciele, instruktorzy)
- 6) Może wystąpić więź emocjonalna, np. uczennice zakochane w instruktorze tańca. Siła oddziaływania w przypadku wystąpienia więzi emocjonalnej jest większa.